

ЗАТВЕРДЖУЮ

ректор Харківського національного
економічного університету
імені Семена Кузнеця
Володимир ПОНОМАРЕНКО

_____ 2022 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації
Іваненка Олександра Ігоровича «Формування системи запобігання та протидії
легалізації доходів клієнтів банку», яка представлена
на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності
072 «Фінанси, банківської справи та страхування».

Публічна презентація наукових результатів дисертації Іваненка Олександра Ігоровича «Формування системи запобігання та протидії легалізації доходів клієнтів банку» та її обговорення відбулися 29 серпня 2022 р. на розширеному засіданні кафедри банківської справи і фінансових послуг. У результаті проведеної презентації та обговорення дисертації експерти у складі д. е. н., професора Внукової Н. М., к. е. н., доцента Андрійченко Ж. О. та присутні на засіданні кафедри дійшли таких висновків.

1. Науковий рівень дисертації відповідає діючим вимогам до атестації здобувачів ступеня доктора філософії, а саме вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 р. №44, а саме:

щодо пунктів 6 і 7 – дисертація подана у вигляді спеціально підготовленого рукопису, виконана державною мовою, є кваліфікаційною науковою працею, виконаною особисто здобувачем, характеризується єдністю змісту, має встановлену вимогами структуру: анотацію, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки, містить нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, які виконують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для галузі банківської справи.

2. Дисертація виконана на актуальну тему. Легалізація доходів, отриманих злочинним шляхом, становить помітну загрозу національній та глобальній безпеці, порушує нормальне функціонування держави і її основних

економічних інститутів, перешкоджає ринковим перетворенням і контролю над фінансовою системою країни з боку державних органів, викликає недовіру в суспільстві до державних інститутів, створює негативний імідж України у світовому співтоваристві. У зв'язку із цим, Кабінет міністрів України 30.12.2015 р. ухвалив «Стратегію розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення на період до 2020 року», а півтора роки потому – 30 серпня 2017 року – розпорядженням КМУ затверджено План заходів з реалізації зазначеної стратегії. Серед запланованих у цих документах заходів важливе місце посідають й такі, що безпосередньо стосуються діяльності суб'єктів первинного фінансового моніторингу, до яких відносяться банки. Саме тому формування дієвої системи запобігання та протидії легалізації доходів через банки є важливим завданням розвитку національної системи боротьби з відмиванням коштів і актуалізує тему дисертації, виконаної Іваненком О. І.

Актуальність роботи підтверджується також її зв'язком з науковими дослідженнями Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця за темою «Ризик-орієнтований підхід у забезпеченні протидії відмиванню коштів, фінансуванню тероризму та розповсюдження зброї масового знищення» (номер державної реєстрації 0118U000058), де особисто здобувачем виконано 3 підрозділи: 1.2. Фактори відмивання коштів та їх врахування при формуванні ризик-орієнтованої системи протидії відмиванню коштів, фінансуванню тероризму та розповсюдження зброї масового знищення; 4.3. Формування методичного підходу до оцінювання системи запобігання та протидії відмиванню коштів у банку; 5.4. Ідентифікація ризику залучення банків в процесі відмивання коштів.

3. Результати дослідження дисертанта мають наукову новизну. Наукова новизна результатів, отриманих особисто автором, полягає у такому:

УВАГА!!! Опис новизни обов'язково має містити відмінність розробок від попередніх досліджень

уперше:

доведено, що коефіцієнт варіації обсягів щомісячних оборотів готівкових коштів, коштів на вимогу на рахунках суб'єктів господарювання і на рахунках фізичних осіб є індикатором ризику легалізації доходів клієнтам банку;

удосконалено:

структуру системи запобігання та протидії легалізації доходів клієнтів банку, **яка, у порівнянні з наявними розробками,** чітко виокремлює функції запобігання легалізації доходів та функції протидії їй; враховує зв'язок зазначених функцій з об'єктами системи (інформація та документи клієнтів, фінансові операції, ризики клієнтів і фінансових операцій), враховує вплив

зовнішніх і внутрішніх факторів, відображає п'ять типів що саме зв'язків елементів системи;

методичний підхід до оцінювання системи запобігання та протидії легалізації доходів клієнтів банку, **відмінність якого полягає у:** можливості порівняння рівня розвитку всіх складових системи та виявлення найбільш уразливих; врахуванні значимості кожної складової підчас при інтегральному оцінюванні всієї системи, що створює підґрунтя для подальшого удосконалення діючих в банках систем запобігання та протидії легалізації доходів;

методичне забезпечення оцінювання ризику використання послуг банку для легалізації доходів, **яке, на відміну від існуючих,** ґрунтується на об'єктивних публічних даних щодо діяльності банку, враховує варіабельність оборотів за рахунками клієнтів і дозволяє визначити інтегральний показник рівня ризику та інтерпретувати його за розробленою шкалою, що дає змогу з-поміж сукупності діючих банків України обрати найбільш ризиковані;

інструментарій оцінювання внутрішньобанківських факторів легалізації доходів клієнтів банку, який ґрунтується на анкетному опитуванні та бальному оцінюванні та, **у порівнянні з наявними розробками,** дає змогу визначити ступінь відповідності створених умов діяльності банку найбільш сприятливому стану реалізації функцій запобігання та протидії відмиванню коштів;

дістали подальшого розвитку:

понятійний апарат запобігання та протидії легалізації доходів **у частині розвинення визначення** поняття «легалізація доходів клієнтів банку» та розмежування і визначення понять «запобігання легалізації доходів клієнтів банку» і «протидія легалізації доходів клієнтів банку»;

послідовність етапів формування системи запобігання та протидії легалізації доходів клієнтів банку, яка враховує особливості побудови складних багатоелементних систем **і, на відміну від наявних,** містить етапи планового та позапланового аудиту та етап оцінювання системи, що дає змогу своєчасно реагувати на зміну нормативних вимог з протидії відмиванню коштів, умов функціонування банків, і підвищує гнучкість і адаптивність системи;

комплекс показників аналізу зовнішніх факторів легалізації доходів, який, **на відміну від існуючих,** структуровано за такими групами економічних, політичних, нормативно-правових, клієнтських та операційних факторів та дає змогу всебічно проаналізувати рівень доходів клієнтів населення, якість державного управління, рівень сприйняття корупції, рівень нестабільності країни та достатність верховенства права, врахувати перелік якісних та кількісних характеристики клієнтів банків та їхніх операцій.

4. Розробки дисертанта мають практичну цінність, що підтверджується їх застосуванням у діяльності **фінансових установ** та навчальному процесі, зокрема: у АТ «Мегабанк» використано методичний підхід до оцінювання ризику використання послуг банку для легалізації сумнівних доходів, що

засвідчує довідка № 112-9841 від 18.12.2018 р.; ПАТ КБ «Правекс Банк» прийняті до впровадження методичний підхід до оцінювання системи запобігання та протидії легалізації сумнівних доходів клієнтів банку, а також розроблена автором процедура врахування впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, що засвідчує довідка № 3419-НФ/02 від 14.12.2018 р.

У навчальному процесі УНІВЕРСИТЕТУ імені АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ для підготовки фахівців зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» підчас викладання дисципліни «Регулювання, нагляд і контроль банківської діяльності» використовується запропонований Іваненком О. І. розвинутий понятійний апарат запобігання та протидії легалізації злочинних доходів, удосконалена структура системи запобігання і протидії легалізації доходів клієнтів банку та методичний підхід до її оцінювання (довідка № 913 від 11.12.2019 р.).

5. Оформлення дисертації відповідає діючим вимогам, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40. Робота виконана в науковому стилі, її зміст викладено в логічній послідовності розв'язування завдань дослідження.

6. Структура й обсяг дисертації відповідають вимогам виконаної освітньо-наукової програми. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг становить 357 сторінок машинописного тексту (14,88 авт. арк.). Дисертація містить 54 таблиці, з яких 15 займають 23 повні сторінки, 31 рисунок, з яких 3 займають 3 повні сторінки. Список використаних джерел містить 178 найменувань на 24 сторінках, 9 додатків – на 139 сторінках. Обсяг основного тексту дисертації – 168 сторінок (7,00 авт. арк.).

7. Всі наукові результати дисертації опубліковані, апробація результатів є достатньою, отже вимоги пунктів 8 і 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 р. №44 виконані.

У відкритому друці за темою дисертації опубліковано 12 праць, у тому числі: 3 статті у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, 2 статті в наукових фахових виданнях України, які включені до міжнародної наукометричної бази Web of Science, 7 тез доповідей та матеріалів конференцій. Загальний обсяг опублікованих праць за темою дисертації становить 5,9 ум.-друк. арк., з них особисто здобувачеві належить 3,9 ум.-друк. арк.

Здобувач також має одне Свідоцтво про реєстрацією авторського права на твір «Фактори легалізації злочинних доходів та їх врахування при здійсненні операцій клієнтів банків» № 80166 від 11.07.2018 р.

В опублікованих працях здобувача повністю відображені сутність та зміст отриманих результатів дослідження та їхня наукова новизна. Результати дослідження доповідались і отримали позитивну оцінку на міжнародних науково-практичних конференціях. З огляду на це апробація результатів дисертаційної роботи є достатньою.

Публікації, що відтворюють наукові результати дисертації:

УВАГА!!! Всі публікації у співавторстві мають відображати особистий внесок здобувача!!!

Статті у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України

1. Іваненко О. І. Обґрунтування поняття легалізації доходів клієнтів банку. *Бізнес Інформ*. 2019. № 1. С. 337–342. (*Index Copernicus*)
2. Іваненко О. І. Фактори легалізації злочинних доходів та їх врахування при здійсненні операцій клієнтів банків. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка*. 2021. Том 32 (71) № 3. С. 127–131. (*Index Copernicus*).
3. Іваненко О. І. Система запобігання та протидії легалізації доходів клієнтів банку в Україні: проблеми формування та структуризації. *Economic synergy*. 2019. Vol. 10, No 5 (45). P. 13–21. (*Index Copernicus*).

Статті у періодичних наукових виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus

4. Пономаренко В. С., Колодізев О. М., Лебідь О. В., Іваненко О. І. Оцінювання системи запобігання та протидії легалізації сумнівних доходів клієнтів банку. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2018. Vol. 3, № 26. С. 17–28. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v3i26.143845>. **Особистий внесок здобувача: обґрунтовано послідовність та склад етапів методичного підходу до оцінювання системи запобігання та протидії легалізації сумнівних доходів клієнтів банку.** (*Web of Science*)
5. Lebid O. V., Chmutova I. M., Zuiyeva O. V., Ivanenko O. I. Risk Assessment of The Bank's Involvement to Legalization of Questionable Income Considering the Influence of FinTech Innovations Implementation. *Marketing and Management of Innovations*. 2018. Issue 2. P. 232–346. DOI: <http://doi.org/10.21272/mmi.2018.2-19>. **Особистий внесок здобувача: запропоновано використовувати інтегральне оцінювання ризику використання послуг банку для легалізації доходів з урахуванням зміни обсягів руху коштів на рахунках клієнтів банку.** (*Web of Science*)

Публікації за матеріалами конференцій:

6. Іваненко О. І. Проблеми впровадження ризик-орієнтованого підходу до запобігання та протидії відмиванню коштів. *Реформування соціально-економічної системи суспільства: матеріали Міжнародної науково-практичної*

конференції (Івано-Франківськ, 22-23 грудня 2017 р.). У 2-х частинах. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2017. Ч. 2. С. 26–29.

7. Іваненко О. І. Декларування посадовцями криптовалют як спосіб легалізації корупційних доходів. Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця: тези доповідей: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 31 травня–1 червня 2018 р.). Харків: ХНЕУ імені Семена Кузнеця, 2018. С. 19–20.

8. Lebid O. V., Ivanenko O. I. Foundation of elements of a bank's system for prevention and counteraction of the money laundering. From the Baltic to the Black Sea: the Formation of Modern Economic Area: Conference Proceedings. International Scientific Conference (Riga, Latvia, August 24th, 2018.). Riga, Latvia: Baltija Publishing. 2018. P. 109–113. *Особистий внесок здобувача: обґрунтована необхідність включення до складу елементів системи запобігання та протидії легалізації доходів клієнтів банку сукупності внутрішніх факторів цих процесів.*

9. Іваненко О. І. Обґрунтування синонімічності понять «системи запобігання та протидії легалізації доходів» та «система фінансового моніторингу». Механізми, стратегії, моделі та технології управління економічними системами за умов інтеграційних процесів: теорія, методологія, практика: матеріали V Ювілейної міжнародної науково-практичної конференції (Мукачеве, 5–7 жовтня 2018 р.). Хмельницький, 2018. С. 82–83.

10. Іваненко О. І. Виявлення ознак використання операцій банків для легалізації сумнівних доходів. Розвиток економіки країни: можливості, проблеми, перспективи: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (Запоріжжя, 15 грудня 2018 р.). Запоріжжя, 2018. С. 101–103.

11. Іваненко О. І. Формування інструментарію оцінювання внутрішньо-банківських факторів легалізації доходів клієнтів банку. Сучасний стан та перспективи розвитку економіки, фінансів, обліку, менеджменту та права: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 11 травня 2019 р.): у 7 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2019. Ч. 3. С. 33–35.

12. Лебідь О. В., Іваненко О. І. Запобігання та протидія легалізації доходів у системі фінансового моніторингу банку. Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця: тези доповідей: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 30–31 травня 2019 р.). Харків: ДІСА ПЛЮС, 2019. С. 89–90. *Особистий внесок здобувача: обґрунтована необхідність чіткого розмежування функцій запобігання та функцій протидії в системі запобігання та протидії легалізації доходів клієнтів банку.*

Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір

13. Іваненко О. І. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір. Літературний письмовий твір наукового характеру «Фактори легалізації

злочинних доходів та їх врахування при здійсненні операцій клієнтів банків». – № 80166 від 11.07.2018 р.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і висновки, викладені в дисертації, доповідалися й одержали схвалення на 7 Міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: «Реформування соціально-економічної системи суспільства» (Івано-Франківськ, 22-23 грудня 2017 р.), «Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця» (Харків, 31 травня – 1 червня 2018 р.), «International Scientific Conference From the Baltic to the Black Sea: the Formation of Modern Economic Area» (Riga, August 24th, 2018), «Механізми, стратегії, моделі та технології управління економічними системами за умов інтеграційних процесів: теорія, методологія, практика» (Мукачево, 5-7 жовтня 2018 р.), «Розвиток економіки країни: можливості, проблеми, перспективи» (Запоріжжя, 15 грудня 2018 р.), «Сучасний стан та перспективи розвитку економіки, фінансів, обліку, менеджменту та права» (Полтава, 11 травня 2019 р.), «Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця», (Харків, 30-31 травня 2019 р.).

8. Дисертація «Формування системи запобігання та протидії легалізації доходів клієнтів банку» Іваненка О. І. виконана із дотриманням принципів академічної доброчесності. Усі результати, які винесено автором на захист, отримані самостійно і містяться в опублікованих роботах. У роботах, опублікованих у співавторстві, використані тільки ті ідеї, положення та розрахунки, які є результатом особистих наукових пошуків. Особистий внесок дисертанта у колективні наукові роботи конкретизовано у списку праць здобувача, наведеному вище.

9. Загальний висновок. Дисертація Іваненка О. І. є завершеною кваліфікаційною науковою працею, має теоретичну та практичну цінність, в якій викладено авторський підхід до розробки теоретичних і методичних положень та рекомендацій з формування системи запобігання та протидії легалізації доходів клієнтів банку. Проведені дослідження характеризують Іваненка О. І. як кваліфікованого та зрілого наукового працівника, здатного проводити теоретичні та практичні дослідження в галузі економіки на високому рівні. Дисертант володіє методологією наукового пошуку, має широкий науковий кругозір.

Подана дисертаційна робота «Формування системи запобігання та протидії легалізації доходів клієнтів банку» Іваненка О. І. відповідає спеціальності 072 – «Фінанси, банківська справа та страхування», відповідає вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а саме вимогам пунктів 6, 7, 8 і 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та

скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 р. №44.

Автор роботи, Іваненко Олександр Ігорович, може бути представлений до публічного захисту наукових досягнень у формі дисертації на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 07 «Управління та адміністрування» зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

10. Рішенням розширеного засідання кафедри банківської справи і фінансових послуг (протокол № 5 від 29.08.2022 р.) УХВАЛИЛИ:

10.1. Затвердити Висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Іваненка Олександра Ігоровича «Формування системи запобігання та протидії легалізації доходів клієнтів банку», яка представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 072 «Фінанси, банківської справи та страхування».

10.2. Рекомендувати дисертацію Іваненка О. І. «Формування системи запобігання та протидії легалізації доходів клієнтів банку» до публічного захисту у разовій спеціалізованій вченій раді в галузі знань 07 «Управління та адміністрування» зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» після її утворення рішенням вченої ради ХНЕУ ім. С. Кузнеця та введення в дію відповідного наказу.

Експерт за дисертацією,
професор кафедри банківської
справи і фінансових послуг,
д.е.н., професор

Наталія ВНУКОВА

Експерт за дисертацією,
доцент кафедри менеджменту
та бізнесу,
к. е. н, доцент

Жанна АНДРІЙЧЕНКО

Головуючий на засіданні
завідувач кафедри банківської
справи і фінансових послуг,
д.е.н., професор

Олег КОЛОДІЗЄВ